

3.3. A reflexión sobre o método en Francis Bacon

A principal significación filosófica de Francis Bacon (1561-1626), co que se inaugura o empirismo inglés, radica en que formulou a esixencia de que a ciencia debía abandonar as interminables discusións conceptuais (tal como a practicaban os escolásticos) e converterse nun **saber das cousas por experiencia**, unha vez purificada esta dos diversos «ídolos» que a falsean. Debe, pois, practicarse a observación metodicamente e completarse co experimento.

O coñecemento científico, pois, debe ser esencialmente práctico e orientarse ao dominio da natureza. En Bacon, maniféstase o antropocentrismo renacentista e a confianza na capacidade do ser humano para dominar a natureza. O instrumento adecuado para este dominio é a ciencia. Esta é a idea que o leva a opoñerse a Aristóteles, tanto na concepción da ciencia coma na cuestión do método adecuado.

A concepción baconiana da ciencia non resulta relevante se a comparamos cos logros científicos e metodolóxicos conseguidos na súa propia época por Tycho Brahe, Kepler e Galileo, pois Bacon descoñece a importancia das matemáticas na formulación das leis e teorías científicas, e tamén o papel que a imaxinación creadora desempeña na formulación de hipóteses. De feito, o método que realmente utilizou e segue utilizando a ciencia non é o proposto por Bacon (acumulación de datos e manexo deles por medio de táboas), senón o impulsado por Galileo (formulación de hipóteses, dedución e experimento).

O mérito de Bacon, non obstante, está na **súa confianza na ciencia como instrumento de dominio e transformación da natureza**, pero tamén, dun modo importante, na súa crítica aos prexuízos que impiden o progreso científico. Clasifícaos en catro tipos e chámalles **ídolos**:

1. Os ídolos da tribo: prexuízos comúns ao xénero humano.
2. Os ídolos da cova ou caverna: prexuízos propios de cada individuo debidos á súa educación.
3. Os ídolos do foro: prexuízos socialmente compartidos
4. Os ídolos do teatro: prexuízos xerados na propia filosofía.

3.4. O pensamento político dos empiristas

O pensamento político dos empiristas ingleses é moi rico. Analizaremos só unha das reflexións que o atravesan, a **teoría contractualista**, que ten unha gran relevancia en Hobbes e continúa logo en Locke, e, xa no ámbito da Ilustración francesa, en Rousseau, achegas, as de todos, que configuraron a tradición política moderna.

Todos estes filósofos parten dunha situación inicial, **o estado de natureza** da humanidade; logo, deseñan **un pacto** no que os individuos acordan unha cesión dos seus dereitos naturais en favor do gobernante, e, finalmente, establecen os principios de goberno do estado de sociedade:

1. **Thomas Hobbes** (1588-1679): desenvolveu unha filosofía materialista. Viviu unha das épocas máis convulsas de Inglaterra: a decapitación do rei Carlos I, a guerra civil de Cromwell e a restauración da monarquía con Carlos II.

Hobbes foi un defensor da monarquía, pero non do seu fundamento teocrático: se é necesario un goberno absoluto, é pola peculiar natureza humana, non porque o poder político derive de Deus. Aínda máis, a autoridade do

governante ten que ser froito dun pacto entre os súbditos: esta será a idea do contrato social que marcará a filosofía política moderna entre os séculos XVII e XVIII. Este monarca absoluto ten que ostentar **todos os poderes** (executivo, lexislativo, xudicial, relixioso) na súa persoa para evitar a loita entre eles. Foi acusado de ateo, os seus libros foron queimados en 1666 e recibiu o alcume da «besta de Malmesbury».

2. **John Locke** (1632-1704): foi un liberal que se opuxo ao absolutismo de Hobbes e defendeu os dereitos innatos da liberdade e a propiedade, así como a división de poderes, implicándose na Revolución Gloriosa de 1688, que instaurou a monarquía parlamentaria en Inglaterra.
3. **Jean-Jacques Rousseau** (1712-1778): xa na época ilustrada, avalou coas súas ideas políticas a democracia republicana; é dicir, defendeu a participación política directa e activa dos cidadáns e a reivindicación dunha **vontade xeral do pobo** que está máis alá da suma das vontades particulares dos cidadáns. Está claro que estas ideas só se podían poñer en marcha nunha sociedade reducida, posto que non se podería implantar unha democracia directa nunha sociedade moi grande.

Podemos comparar as teorías do contrato social no seguinte cadro:

	Modelo absolutista (Hobbes)	Modelo liberal (Locke)	Modelo republicano (Rousseau)
Estado natural	Inseguridade, medo e desconfianza entre os humanos. Guerra de todos contra todos (<i>Homo homini lupus</i>).	Liberdade natural, propiedade derivada do propio traballo, pero inseguridade e vulnerabilidade.	Bondade e inxenuidade dos humanos: autosuficientes, libres e iguais.
Forma do contrato	Renuncia ao dereito de gobernarse a si mesmos de todos os individuos en favor dun poder único e absoluto.	Cesión do poder político executivo, pero respectando os dereitos naturais (liberdade, propiedade e seguridade).	Posta en común das capacidades individuais e submisión á vontade xera (interese da comunidade).
Estado social e forma de goberno	Monarquía ou asemblea de gobernantes que reúnen todos os poderes (políticos e espirituais) nunha institución. Estado absoluto.	División de poderes e tolerancia relixiosa: o Estado debe protexer os dereitos dos individuos. Democracia liberal.	Participación directa na administración da comunidade, prioridade da vontade xeral sobre os intereses particulares. Democracia republicana.

O desenvolvemento do contractualismo tivo lugar de xeito importante na filosofía política da Ilustración, e a idea **da división de poderes políticos**, aínda que xa presente na obra de Locke, foi consagrada por Montesquieu (1689-1755) en *Do espírito das leis* (1748). Nesta obra relaciona as formas de goberno coas condicións xeográficas, climáticas e históricas de cada rexión, defende a necesidade de dividir os poderes (o poder lexislativo, o executivo e o xudicial) e propón a monarquía constitucional como mellor forma de goberno.

A unión de poderes que implicaba a noción de **soberanía** do iusnaturalista Jean Bodin quedou superada coa filosofía política liberal de Locke e de Montesquieu. O desprazamento do fundamento da soberanía do divino ao social maniféstase coa tese da orixe popular da soberanía: son os individuos do pobo os que, ao cederen os seus dereitos, lle conceden a soberanía ao gobernante.